

August 19, 1974
**Intelligence Information No 100 from Gen. V.
Zikulov to T.Zhivkov on the Cyprus Crisis**

Citation:

"Intelligence Information No 100 from Gen. V. Zikulov to T.Zhivkov on the Cyprus Crisis", August 19, 1974, Wilson Center Digital Archive, Central State Archive, Sofia, Fond 378-B, Record 866, File 10. Obtained by the Bulgarian Cold War Research Group.
<https://digitalarchive.umd.edu/document/110563>

Original Language:

Bulgarian

Contents:

Original Scan

МОЛЯ ДА НЕ СЕ ЗАВЕЖДА ПОДЛЕЖИ НА ВРЪЩАНЕ.

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ОТБРАНА
ГЕНЕРАЛЕН ЩАБ

СЕКРЕТНО

Екз. № 1

ТУК - ПЪРВИЯ СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДЪРЖАВНИЯ СЪВЕТ
ДРУГАРЯ ТОДОР ЖИВКОВ

И Н Ф О Р М А Ц И Я

№ 100

Обстановката към 19.8.1974 г. във
връзка със събитията в Кипър и пер-
спективи за нейното развитиеI. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ

1. Кипър. В резултат на бойните действия 14-16.8 т.г. турските въоръжени сили както е известно излязоха на линията Караогланоглу (Лефка, Никозия, Фамагуста), като по такъв начин овладяха тази част от територията на Кипър, за която претендира Турция.

Към настоящия момент страните разполагат на острова със следните сили и средства:

Турция - около 28 000 души с 130 танка, в това число две пехотни дивизии, една жандармерийска бригада,

- 2 -

два батальона "командос", един отделен пехотен полк и въоръжените подразделения на турската кипърска общност (Турдек).

Въоръжените сили на Кипър заедно с гръцките части на острова възлизат на около 17 000 души с 30 - 40 танка, 90 оръдия, в това число частите на кипърската национална гвардия - 13 000 души, пехотен полк, батальон "командос", пехотен батальон и артилерийски дивизион от гръцките въоръжени сили.

След изпълнение на задачата си турските войски прекратиха настъплението и обявиха прекратяване на огъня. Кипърската национална гвардия след нанесените ѝ поражения и след като не получи подкрепа с въоръжена сила от страна на Гърция е с понижена боеспособност, поради което в близко време бойни действия от по-широк мащаб не могат да се очакват. Едновременно с това възможностите на гръцкото кипърско население да води въоръжена борба не са изчерпани. Кипърските гърци наброяват 450 000 души. Голяма част от годното да носи оръжие мъжко население има военна подготовка. Всред него ненавистта срещу турците е твърде силна.

При тези условия при наличие на външна помощ, каквато Гърция би могла да окаже, създаването на значителни по численост въоръжени сили на гръцката кипърска общност и възобновяване на бойните действия може да бъде осъществено в непродължителен период.

- 3 -

Постъпват сведения за създаване на кипърска съпротивителна организация "Свобода".

Английските войски на острова в последно време нараснаха на около 15 000 души и 50 - 60 бойни самолета.

Войските на ООН възлизат на около 4300 души.

2. В Тракия. Изменения в групировката и бойната готовност на въоръжените сили не са настъпили. 1-а турска армия и 2-и и 3-и гръцки армейски корпуси с първоешелонни съединения са заели за отбрана по двата бряга на р. Марица. Съединенията са доведени до щатове за военно време. Органите за управление на войските са развърнати на местността.

Постъпващите сведения дават основание да се счита, че боеспособността на гръцките въоръжени сили не е на необходимата висота.

II. ПОЛИТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА

В Гърция. Обявеното от правителството изтегляне на въоръжените сили от НАТО с едновременно оставане в политическите организации на Съюза се посрещна от обществеността положително. Не само широките народни маси, но и значителна част от офицерския състав изразяват своето задоволство от него, като едновременно остро осъждат позицията на САЩ.

Решението на Караманлис за изтегляне на въоръжените сили на Гърция от НАТО предизвика разединение сред хунтата и отслаби нейните възможности да оказва влияние на правителството. Известно е, че част от хунтата, тъй наречените кадафисти, отдавна се явяват привърженици на един по-твърд курс спрямо САЩ и на излизане на Гърция от военната интеграция на НАТО.

Гръцкото решение както беше оповестено носи недостатъчно ясен характер. В заявлението не се говори нищо за американските бази, както и за американските части дислоцирани на територията на Гърция в съответствие с решение на НАТО.

На 15.8 Караманлис на пресконференцията заяви, че изтеглянето на въоръжените сили е само началото и че са взети и ще бъдат взети други мерки, които не можели да бъдат публикувани в момента.

Коментаторите на френските информационни центрове побързаха да отбележат, че следващите стъпки на Караманлис могат да бъдат свързани с искания за извеждане на американските подразделения от Гърция, ликвидиране споразумението за базирането на 6-и флот в Пирей и даже обявяване на неутралитет от страна на Гърция.

Засега такива стъпки от Караманлис не са направени. Очевидно Гърция много внимателно и предпазливо ще се отнесе към една такава мярка, която покрай другото е свързана и с нарушаването на боеспособността на гръцката

- 5 -

армия. Известно е, че съхраняването и контролът по използването на ядреното оръжие в Гърция се извършва от американски подразделения и тяхното извеждане ще означава, че гръцката армия ще остане без ядрено оръжие.

Постоянният съвет на НАТО на две поредни заседания разгледа създалото се положение във връзка със заявлението на Гърция. В направените след второто заседание изявления генералният секретар на НАТО - Лунс каза, че всяка страна може да извежда временно своите въоръжени сили от НАТО, обаче това още не означава напускане на военната интеграция и че ако Гърция реши да последва примера на Франция, тя очевидно ще обсъди този въпрос предварително със своите съюзници и ще им предостави достатъчно време за провеждане на необходимите технически мероприятия.

Очевидно е, че САЩ и ръководството на НАТО ще направят всичко възможно за да упражнят натиск върху Гърция и я принудят да измени своето решение.

Каквито и да са били намеренията, които е имало гръцкото правителство при вземане на решението за изтегляне на войските от НАТО, на него не трябва да се гледа като на временно такова, тъй като отказът от същото би срещнал големи затруднения.

Преди всичко причините, които го породиха - неспособността на НАТО да спре турското нашествие на острова и застави турските войски да се изтеглят, не могат да

бъдат отстранени.

От една страна целите, които преследват САЩ в Кипър са близки до тези на Турция. От друга страна даже и да искат САЩ да окажат натиск на Турция, в създадената обстановка те са принудени да бъдат крайно внимателни в отношенията си с нея предвид възможността тя да последва примера на Гърция.

Решението на Гърция е посрещнато от САЩ с нескрито раздражение. Проведено е специално заседание на групата за специални действия, съставена от висши представители на Съвета за национална сигурност, Държавния департамент, Пентагона и разузнавателни служби на САЩ, на което е разгледано създаденото положение. Отправените покани от президента Форд и държавния секретар Кисинджър към Караманлис и Маврос да посетят Вашингтон за обсъждане на създадалото се положение в отношенията между двете страни, бяха отхвърлени.

Вътрешнополитическата обстановка в Гърция и тенденциите на нейното развитие също така определят по-нататъшното отслабване връзките с НАТО.

В стремежа си да се освободи напълно от зависимостта от армията, Караманлис е принуден да провежда мероприятия по демократизация на обществения живот.

Оскърбеното чувство на национално достойнство, огорчението от предателството на техните съюзници по отношение на интересите и националните възжелания на гръц-

- 7 -

ния народ доведоха до краха на хунтата и разкритията за нейните връзки със САЩ предизвикаха вълна от анти-американски настроения в масите.

Всичко това създава благоприятни условия за по-нататъшно укрепване тенденциите на самостоятелност и независимост във външната политика на Гърция.

Гръцкото правителство проявява оживена международна дейност, като търси поддръжка сред западноевропейските, необвързаните и даже социалистическите страни. В някои гръцки вестници се поместват статии в които се говори за възможност Гърция да сключи пакт за ненападение с България и Югославия и по такъв начин осигури безопасността си след изтеглянето от НАТО.

Кипърската криза разкри съществени различия между западноевропейските страни от една страна и САЩ от друга.

Гръцката политика и решението ѝ да изтегли въоръжените си сили от НАТО срещат нескритата поддръжка на Франция, която заяви че се отнася с разбиране към мотивите, които са накарали гръцкото правителство да вземе това решение и оповести решението си да ускори доставката на 50 самолета "Мираж", 100 танка и 12 торпедни катера за Гърция във връзка със събитията в Кипър.

В Турция. Положението на Еджевит се утвърди. Всред народа има общ националистически подем във връзка с успехите в Кипър.

- 8 -

В отношението на Турция със САЩ съществуват твърде противоречиви елементи.

Въпреки близостта на сегашната позиция на американското правителство до целите на Турция, в резултат на неговия първоначален стремеж да постигне целите си в Кипър чрез поддръжката на осъществения от хунтата преврат, кризата доведе до значително засилване на антиамериканските настроения всред народа.

Относително самостоятелната външна политика, провъзгласената социална и икономическа политика на правителството, стремежа към по-широка демократизация на страната провъзгласени от Еджевит, не съответствуват на американските интереси. Трябва да се очаква, че американците ще използват икономическите затруднения, които неминуемо ще срещне правителството във връзка с големите разходи направени във войната в Кипър, за да го постави в зависимост или за да го свали от власт.

Едновременно с това, отчитайки обстоятелството, че в състава на югоизточното командване на НАТО Турция сега остана единствената реална сила, както и примера на Гърция, трябва да се предполага САЩ да бъдат предельно предпазливи.

В тези условия, а също така като се отчитат нарушените отношения с Гърция и отслабналия престиж на Турция всред западноевропейските страни от НАТО, трябва да се предполага, че тя ще се отнесе с голяма загриженост

- 9 -

за поддържане на добри взаимоотношения с останалите си съседни страни.

Какъв е възможният развой на събитията в близко време при така създалата се обстановка?

Очевидно САЩ и НАТО ще се стремят и за в бъдеще кипърският въпрос да бъде решен в рамките на НАТО и на всяка цена да избегнат пренасянето на същия в организацията на Обединените нации, което може да им създаде сериозни затруднения.

Турция се стреми към преки преговори с Гърция и вече заяви готовността си да възобнови Женевските преговори. Възобновяването на същите сега трябва да се изключи поради тяхната неприемливост за Гърция и категоричната позиция на гръцкото правителство.

Турското правителство не изключва в случай на затруднение с преговорите с Гърция да използва създалата се обстановка за решаване в своя полза въпроса за континенталния шел на Егейско море и изменение статута на Додеканезките острови.

Правителството на САЩ явно се стреми да осъществи ролята на посредник между Турция и Гърция. Генералният секретар на НАТО Лунс също така предложи услугите си като посредник. Всички тези предложения засега са отклонени. Не може да се изключи Гърция да приеме посредничество, обаче перспективите да се постигне спсразумение са незначителни, тъй като Караманлис няма да се подпише под спо-

- 10 -

разумение за разделяне на острова, а турците няма да приемат решение за изтегляне на войските без да постигнат целите за които направиха десанта.

Възможно е да бъде подписано компромисно споразумение между представителите на двете общности на острова Клиридис и Денкташ за федеративно устройство на Кипър, като Гърция не бъде обвързана с него, което ще й позволи при създадени по-благоприятни условия да иска неговото резизиране.

Подписването на такова споразумение обаче ще срещне затруднение от страна на екстремистките сили на острова. Засега Клиридис не е още господар на положението в сред гръцката общност на острова и нейното поведение не се контролира напълно от гръцкото правителство.

Напълно възможни са и едностранни действия на ръководство на турската общност в Кипър за изграждане на своя администрация в овладяната от турските въоръжени сили територия на острова. В тази насока са и изказванията на Денкташ на 17.8 т.г., който предупреди, че към такава мярка ще се стигне в случай на отказ на гръцкото и кипърското правителство да участвуват в преговори по кипърския въпрос.

При всички случаи най-вероятно при създадената обстановка трябва да се счита последващо пренасяне въпроса за Кипър в ООН.

- 11 -

ИЗВОДИ:

1. Кипърската криза силно отслаби южното крило на НАТО и повлия на единството на НАТО в цялом.

2. В резултат на кризата нараснаха антиамериканските настроения както в гръцката, така и в турската общественост.

3. Създадоха се по-благоприятни условия за успешно провеждане на нашата външна политика и нарастваща ролята на НРБ на Балканите.

ЗАМ.-НАЧАЛНИК НА ГЕНЕРАЛНИЯ ЩАБ НА ВНА И
НАЧАЛНИК НА РАЗУЗНАВАТЕЛНО УПРАВЛЕНИЕ-ГЩ

ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ *Т. Зикюлов* (ЗИКУЛОВ)

№ 01721/19.8.74 г.

Отпечатано в 1 екз.

Размножено в 29 екз.

ИП/